รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย

Instructional Model for News and Media Consumption of the Disadvantaged People in Highland Areas of Chiang Rai Province

ดร.สุชาติ ลี้ตระกูล[1*], ดร.สมบูรณ์ ธรรมลังกา[2**]
Dr.Suchart Leetrakul[1*], Dr.somboon thammalangka[2**]

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ด้อยโอกาสที่อาศัยบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย จำนวน 250 คน และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการร่างรูปแบบจำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบรูปแบบจำนวน 10 คน เลือกมาแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและแบบสอบถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง .66-1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปลิสเรล ส่วนการร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงรายใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการและการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการใช้การสนทนากลุ่ม

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย อายุ 36-45 ปี มากที่สุดสัญชาติไทย เกือบครึ่งหนึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ต่อเดือน 3,001-5,000 บาท ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการเรียนรู้เรื่องสื่อ สำหรับผู้มีประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสื่อส่วนใหญ่ได้รับจากหน่วยงานและการเรียนรู้ด้วยตนเองใกล้เคียงกัน

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
[1] Assistant Professor Dr.
[2] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
[2] Doctor of Philosophy, Education and Social Development, Chiang Rai Rajabhat University
[*] Tel. 081-9928881 E-mail : Leetagool@gmail.com
[**] Tel. 081-5951291 E-mail : Somboonthamma@gmail.com

2. สภาพ ปัญหาและความต้องการการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย พบว่า แหล่งข้อมูลและข่าวสารที่รับรู้มากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการรับรู้เพื่อติดตามข่าวสาร ประเภทข้อมูลข่าวสารที่ส่วนใหญ่เลือกรับคือ ข่าวบันเทิงและข่าวการเมือง ส่วนสถานที่รับรู้ข่าวสารส่วนใหญ่เลือกรับรู้จากบ้าน ในช่วงกลางคืน (หลัง 18.00 น.–24.00 น.)

3. สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่มากที่สุด คือ การแจ้งข่าวสารที่สำคัญแก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหาการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานเพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่มีปัญหามากที่สุดคือ การขาดบุคลากรที่มีความสามารถจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาส ส่วนความต้องการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่ต้องการในลักษณะจัดอบรมให้ความรู้ การที่จะทำให้ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงสามารถบริโภค/ใช้สื่อและรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสมคือ การจัดทำเป็นหลักสูตร ส่วนความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับสื่อและข่าวสาร เพื่อที่จะทำให้สามารถบริโภค/ใช้สื่อและรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสม พบว่า ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงควรมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับสื่อและข่าวสารมากที่สุด

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของข่าวสาร ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของข่าวสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านเจตคติต่อสื่อและข่าวสาร ส่วนปัญหาการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ได้แก่ ไม่มีเวลาเพราะต้องไปทำงาน

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย คือ รูปแบบ NEWS & MEDIA model มีองค์ประกอบดังนี้ Network (N) คือ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย Environment (E) คือ การจัดการเรียนรู้ตามบริบทของสภาพแวดล้อม Wake up (W) คือ การกระตุ้นให้รู้จักเลือกและใช้สื่อ และข่าวสารอย่างเหมาะสม Source (S) คือ การจัดแหล่งข้อมูลและข่าวสารให้เข้าถึงได้ง่าย Material (M) คือ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการรับรู้และข่าวสาร Educate (E) คือ การให้ความรู้ในการบริโภคสื่อและข่าวสารที่ถูกต้อง Development (D) คือ พัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง Information (I) คือ การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้สื่อและข่าวสารอย่างเป็นระบบ Advice (A) คือ การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือหรือแจ้งข่าวสารเป็นประจำ

คำสำคัญ: การบริโภคสื่อและข่าวสาร

Abstract

The aims of this study were: 1) to examine the circumstances, problems, and needs in the instructional model for news and media consumption of the disadvantaged people in highland areas of Chiang Rai province; 2) to investigate the causal factors influencing news and media consumption of the disadvantaged people in highland areas of Chiang Rai province; and 3) to develop the practical instruction model for the disadvantaged people in highland areas of Chiang Rai province. The sample group was 250 disadvantaged residents, living in the highland areas of Chiang Rai province, recruited by multistage random sampling. Recruited by purposive sampling, five experts were invited to develop the instructional model and the other 10 experts were employed to validate the developed instructional model. Research instruments were structured interview and questionnaires. Index of congruence was employed in validating the instruments and the IOC index was 0.66–1.00. The data was analyzed using descriptive statistics and path analysis using LISREL. Focus group discussion was conducted to draft and validate the instructional model for news and media consumption of the disadvantaged people in the highland area of Chiang Rai province.

1. Majority of the disadvantaged people in the highland area was male with their age range 36–45 years old. Their nationality was Thai and more than 50% had no formal education. Their career choice was employee and their income was 2,501–5,000 Baht/month. Majority did not hold any knowledge about media. For those who knew about media gained knowledge from their organization and self-study.

2. The circumstances, problems, and needs in news and media consumption of the disadvantaged people in highland area of Chiang Rai province, the findings showed that the main source of news and media for these people was television with an aim for following news & updates. The favorite types of news were entertainment and politics. The settings of news consumption was at home and during the night (18.00–24.00 hrs.).

3. The instructional management of the organization for news and media consumption of the disadvantaged people in highland area of Chiang Rai province, the findings showed that the main means of instructional management for news and media consumption was frequent informing important news to the disadvantaged people. Regarding the problems in instructional management of the organization for news and media consumption was the lack of competent personnel in managing information system about the disadvantaged people. For the needs in instructional management of news and media for the disadvantaged people in the highland area, the majority of the respondents needed the training in this regard so that they could consume/use the media correctly and appropriately. The training course should focus on knowledge and skills in manipulating the news and media which would correspond to the fact that the disadvantaged people in the highland area should hold knowledge and skills in news and media consumption.

4. The highest influential factor affecting the news and media consumption of the disadvantaged people in the highland area of Chiang Rai province was reliability of the news. The highest direct influential factor towards news and media consumption of the disadvantaged people in the highland area was reliability of the news, while the highest indirect influential factor towards news and media consumption of the disadvantaged people in highland area was attitudes towards the news and media. Problems in news and media consumption of the disadvantaged people in highland area was time constraint due to jobs obligation.

5. The developed instructional model for news and media consumption for the disadvantaged people in highland area of Chiang Rai province was NEWS & MEDIA which held the following components: Network (N) Establish networking instructional management, Environment (E) mInstructional management based on contexts and situations, Wake up (W) Activate consciousness in choosing and using appropriate news & media, Source (S) Manage news & media resources for convenient access, Material (M) Preparation of equipments for news & media consumption, Educate (E) Educate accurate means in consuming news & media, Development (D) Develop instructional management methods for consistent news & media consumption, Information (I) Develop information database for systematic learning of news & media, Advice (A) Provide advice, assistance, or dissemination of news frequently.

Keywords: News and Media Consumption

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง มีผลต่อการพัฒนาในด้านการสื่อสาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร และมีผลต่อทั้งผู้รับสาร และยังส่งผลไปด้านอื่นๆ ตามมาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เมื่อการสื่อสารมีความสัมพันธ์อย่างเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารในด้านต่างๆ จึงได้รับความสนใจ และมีการพัฒนาการศึกษาหลากหลายรูปแบบครอบคลุมทุกๆ ด้านมากยิ่งขึ้น รูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากการบริโภคสื่อและข่าวสารเป็นอีกด้านหนึ่งที่ได้รับความสนใจมาก เพราะการสื่อสารถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญร่วมกันของทั้งด้านสังคม การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการบริโภคสื่อและข่าวสารของประชาชน จึงควรมีความทั่วถึงทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียมกันให้มีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องอันเป็นผลต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การบริโภคสื่อและข่าวสารถือเป็นเครื่องมือและเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาสังคมในทุกๆ ด้าน และยังเป็นดัชนีชี้ถึงระดับการพัฒนาประเทศได้ด้วย นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่สื่อถึงเจตนารมณ์ ความต้องการ ทัศนคติ หรือสิ่งที่ต้องการสื่อออกมา โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป และยังเป็นเป้าหมายทางสังคมการเมือง ที่มักจะต้องการครอบครอง หรือต้องการส่งสารหรือสิ่งที่ต้องการสื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับสื่อนั้นมากเท่าที่จะมากได้ และทำให้สามารถมีอิทธิพลเหนือผู้รับสื่อได้ ซึ่งอาจจะเน้นที่ช่องทางการสื่อสาร การสื่อสารยังเป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองของสังคม โดยประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะใช้การสื่อสารเป็นตัววัดว่าการพัฒนาทางการเมืองจะพาไปใน

ทิศทางใด คือ หากมีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารทางการเมือง หรือยิ่งเปิดเผยมากเท่าไหร่ยิ่งแสดงให้เห็นว่าความตระหนักในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีมากเท่านั้น ถึงแม้จะมีการสื่อสารที่ดี ที่หลากหลายช่องทางการสื่อสารให้เลือกและทันสมัย มีข้อมูลที่เปิดเผยมากเพียงใดก็ตาม ยังพบว่าการบริโภคสื่อและข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับต่างประเทศได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทยยังมีจำนวนมากที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หลายองค์กรเข้ามาดำเนินการด้านการศึกษาในรูปแบบต่างๆ แต่ยังไม่ทั่วถึงหรือครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสได้อย่างแท้จริง (เกสสุดา วุฒิ, 2553: 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ และสภาพปัจจุบันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เกิดพฤติกรรม ทัศนคติ การเผยแพร่ข่าวสาร การให้ความรู้และความบันเทิงกับประชาชนทั่วไปได้ รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความกระตือรือร้นและสนใจติดตามความเป็นไปของบ้านเมืองในทุกๆ ด้าน อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาให้ประชาชนในทุกพื้นที่สามารถบริโภคสื่อและข่าวสารไปใช้ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม และเป็นนวัตกรรมในการเรียนรู้สำหรับผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงได้มีโอกาสรับสื่อและข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ทัดเทียมกับสภาพพื้นที่ปกติโดยทั่วไป ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาความต้องการการจัดการเรียนรู้ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย
4. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ของการวิจัย

หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีข้อมูลสารสนเทศ ประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย จำนวน 17 อำเภอ ยกเว้นอำเภอป่าแดด เนื่องจากไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอเวียงชัย อำเภอแม่ลาว อำเภอเทิง อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง อำเภอพาน อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สาย และอำเภอพญาเม็งราย

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสม

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริโภคสื่อและข่าวสาร ดังนี้ ความน่าเชื่อถือของข่าวสาร ตัวบุคคล เจตคติต่อสื่อและข่าวสาร การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และวิถีการดำรงชีวิต

ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริโภคสื่อและข่าวสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

1. ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย จำนวน 17 อำเภอ ยกเว้นอำเภอป่าแดด เนื่องจากไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย อำเภอเวียงชัย อำเภอแม่ลาว อำเภอเทิง อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง อำเภอพาน อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สาย และอำเภอพญาเม็งราย (งานชาติพันธุ์และกิจการพิเศษ ศูนย์พัฒนาชาวเขา จังหวัดเชียงราย, 2557)

2. ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาส ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่มูลนิธิ อาสาสมัครสาธารณสุข ครู นักพัฒนาสังคม นักประชาสงเคราะห์

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สรวย จำนวน 250 คน และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

1. แบ่งประชากรบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงรายออกเป็น 4 เขต ดังนี้ เขต 1 ประกอบด้วย อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง เขต 2 ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย อำเภอแม่ลาว เขต 3 ประกอบด้วย อำเภอเชียงแสน อำเภอเทิง อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง เขต 4 ประกอบด้วย อำเภอพาน อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย อำเภอพญาเม็งราย

2. สุ่มอำเภอมาจากแต่ละเขตๆ ละ 1 อำเภอ โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ยกเว้นเขต 1 ที่มี 2 อำเภอโดยกำหนดให้อำเภอแม่ฟ้าหลวงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นอำเภอที่ประชากรอยู่บนพื้นที่สูง (ดอย) ทั้งหมด นอกนั้นจะมีประชากรที่เป็นผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงอาศัยอยู่บนพื้นราบและบนพื้นที่สูง ดังนั้นจะได้อำเภอทั้งหมด 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สรวย

3. กำหนดโควตาการเลือกผู้ด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาอำเภอละ 50 คน และใช้การเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนี้ คนยากจน คนเร่ร่อน/ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์ ผู้พ้นโทษ

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาส ประกอบด้วย ตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่มูลนิธิ อาสาสมัครสาธารณสุข ครู นักพัฒนาสังคม นักประชาสงเคราะห์ จำนวน 50 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากหมู่บ้านที่มีผู้ด้อยโอกาสอาศัยอยู่ในอำเภอที่สุ่มได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ผู้ด้อยโอกาสและแบบสอบถามใช้สอบถามตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค การจัดการเรียนรู้ การรู้เท่าทันสื่อ จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถาม

2. นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = Item of Objective Congruence) ได้ค่าอยู่ระหว่าง .66–1.00

3. นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามมาปรับปรุง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปลองใช้ที่บ้านมูเซอปูไข่ ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ส่วนแบบสอบถามนำไปทดลองใช้กับตัวแทนหน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน ครู จำนวน 5 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาภาษา ความเข้าใจและความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการเก็บพร้อมกับผู้ช่วยนักวิจัยในภาคสนาม โดยก่อนการเก็บข้อมูลได้มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและมีการฝึกอบรมผู้ช่วยนักวิจัยเกี่ยวกับการสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัวและปัญหา ความต้องการบริโภคสื่อและข่าวสาร วิเคราะห์โดยหาจำนวนและร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริโภคสื่อและข่าวสารและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสื่อและข่าวสาร ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบสอบถามตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ ซึ่งเป็นข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์หาจำนวนและร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา ความต้องการการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสาร ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (Lisrel Program)

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

1. การร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

1.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบ ด้านนิเทศศาสตร์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านจิตวิทยา ด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 5 คน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง

1.2 วิธีดำเนินการร่างรูปแบบใช้การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา ความต้องการและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย จากนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการนำเสนอ และร่วมกันกำหนดประเด็นที่จะนำมาสู่การกำหนดเป็นหลักการ วิธีการ เนื้อหา และองค์ประกอบอื่นๆ ของรูปแบบที่จะทำให้ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงรายสามารถบริโภคสื่อและข่าวสารได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันร่างรูปแบบในเบื้องต้นก่อนเพื่อที่จะทำให้กรอบแนวคิดชัดเจนขึ้น และมีการเสนอแนะรายละเอียดต่างๆ ทำให้เกิดความชัดเจนและสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่ขั้นการตรวจสอบรูปแบบต่อไป ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากประเด็นการสนทนา

2. การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นักวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสงเคราะห์หรือพัฒนาสังคม ผู้ปฏิบัติงานในมูลนิธิหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาส และผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานบนพื้นที่สูง โดยเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงรายใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 42 ไม่ได้เรียนหนังสือ ประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด สัญชาติไทย และส่วนใหญ่มีบัตรประจำตัวประชาชน ร้อยละ 59.20 ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยสื่อสารในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 46.00 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท สมรสแล้ว มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน สถานที่พักปัจจุบันเป็นบ้านตัวเอง และร้อยละ 67.60 ไม่เคยได้รับการเรียนรู้เรื่องสื่อ สำหรับผู้มีประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสื่อส่วนใหญ่ได้รับจากหน่วยงานและการเรียนรู้ด้วยตนเองใกล้เคียงกัน อุปกรณ์และเครื่องทางเทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่มี ได้แก่ โทรทัศน์ รองลงมาคือ วิทยุ และโทรศัพท์มือถือ ตามลำดับ

2. การบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย พบว่า แหล่งข้อมูลและข่าวสารที่รับรู้มากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ ระยะเวลาการรับรู้เฉลี่ย 8.44 ครั้งต่อสัปดาห์ การรับรู้แต่ละครั้ง 2.78 ชั่วโมง โดยวัตถุประสงค์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อติดตามข่าวสารมากที่สุด ส่วนประเภทข้อมูลข่าวสารที่เลือกรับมากที่สุดคือ ข่าวบันเทิงและการเมือง และมีการนำข่าวสารไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพมากที่สุด ซึ่งสถานที่รับรู้ข่าวสารเลือกรับรู้ คือ จากบ้าน โดยช่วงเวลาที่รับรู้ข่าวสารในช่วงกลางคืน (หลัง 18.00 น.-24.00 น.) มากที่สุด ส่วนปัญหาการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ไม่มีเวลาเพราะต้องไปทำงานมากที่สุดและมีความต้องการเรียนรู้สื่อและข่าวสารเรื่องจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อและข่าวสารที่เหมาะสมมากที่สุด

3. สภาพการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานเพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมมากที่สุดคือ การแจ้งข่าวสารที่สำคัญแก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างสม่ำเสมอ และปัญหาการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานเพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการขาดบุคลากรที่มีความสามารถจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสมีปัญหามากที่สุด ส่วนความต้องการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่ต้องการในลักษณะจัดอบรมให้ความรู้มากที่สุด ซึ่งการที่จะทำให้ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงสามารถบริโภค/ใช้สื่อและรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ จัดทำเป็นหลักสูตรอบรมมากที่สุด ส่วนความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับสื่อและข่าวสาร เพื่อที่จะทำให้สามารถบริโภค/ใช้สื่อและรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสม พบว่า ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงควรมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับสื่อและข่าวสารมากที่สุด

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ดังภาพต่อไปนี้

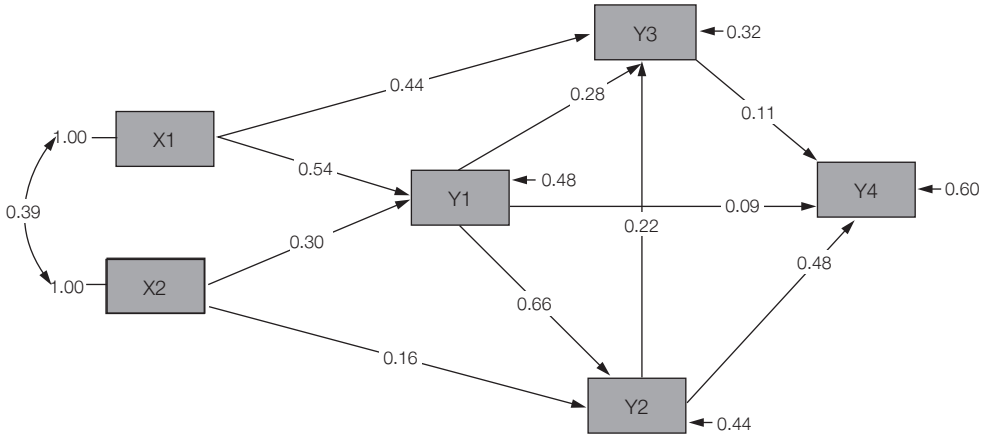

Chi-Square=1.04, df=3, P-value=0.79121, RMSEA=0.000

4.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของข่าวสาร (Y2) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านเจตคติต่อสื่อและข่าวสาร (Y1) และปัจจัยด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (X1) ตามลำดับ

4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของข่าวสาร (Y2) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านเจตคติต่อสื่อและข่าวสาร (Y1) ตามลำดับ

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านเจตคติต่อสื่อและข่าวสาร (Y1) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (X1) และปัจจัยด้านบุคคล (X2) ตามลำดับ

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย โดยใช้ชื่อว่า NEWS & MEDIA Model ดังภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสม
สำหรับผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย

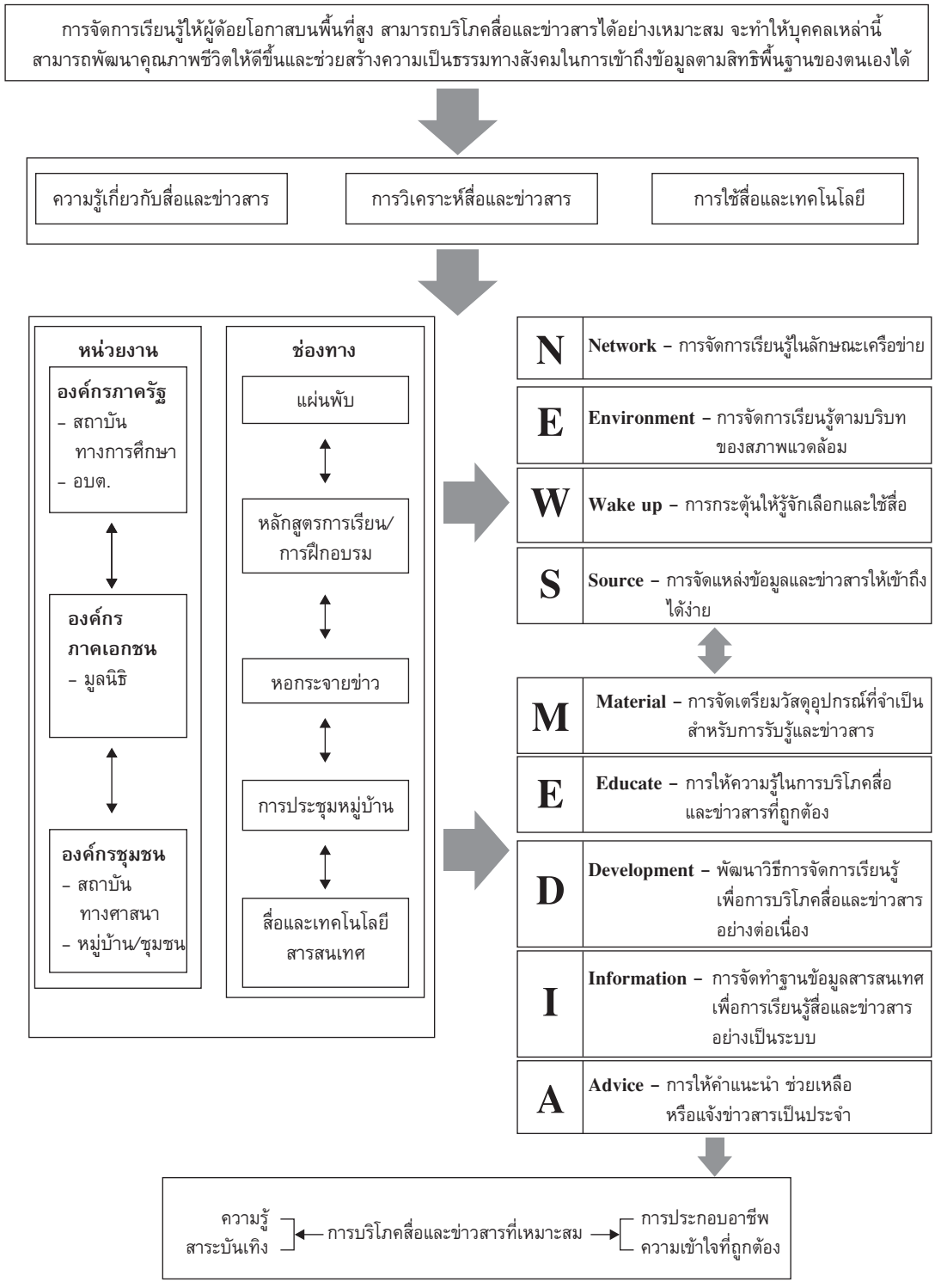

การอภิปรายผล

1. การศึกษาจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคสื่อและข่าวสาร พบว่า ผู้ด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการดูโทรทัศน์มากที่สุด โดยการดูโทรทัศน์นั้นมีลักษณะที่ดูนานครั้ง เนื่องจากไม่มีเวลาและต้องไปทำงาน การที่กลุ่มตัวอย่างผู้ด้อยโอกาสใช้โทรทัศน์มากที่สุด เพราะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังขาดทักษะทางด้านภาษาหรือเรียกว่า “คนที่อยู่ในภาวะไม่รู้หนังสือ คืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้” (illiteracy) ถึงแม้ส่วนมากจะมีสัญชาติไทย แต่ภาษาที่ใช้ยังเป็นภาษาท้องถิ่นตามเชื้อชาติของแต่ละคน ทำให้คนส่วนมากยังไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทย แต่โทรทัศน์สามารถถ่ายทอดทั้งภาพและเสียง ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจในการรับรู้ ทำให้เข้าใจได้ง่ายต่อเรื่องราวต่างๆ ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประชาชนมีการเลือกรับรู้ข่าวบันเทิงมากที่สุด เพราะคนบนพื้นที่สูงต้องการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานที่ต้องใช้แรงงานมาทั้งวันและต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เพราะข่าวบันเทิงถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย เป็นการลดความตึงเครียดทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wenner (นิลาวัณย์ พาณิชย์รุ่งเรือง, 2540: 9; อ้างอิงจาก Wenner. The Nature of News Gratifications, 1985: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสารแบบ Para-Orientational Gratifications เป็นกระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์หรือเพื่อปกป้องตัวเอง เช่น เป็นการใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ส่วนข่าวอีกประเภทหนึ่งที่ประชาชนเลือกรับรู้มากที่สุดเช่นกันก็คือ ข่าวการเมืองและข่าวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ เศวตสุทธิพันธ์ (2537: ไม่ปรากฏเลขหน้า) โดยพบว่า ข่าวสารที่คนสนใจอันดับแรก คือ ข่าวการเมือง อันเนื่องมาจากการเมืองแทรกอยู่ในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ปัจจัย 4 การจับจ่ายใช้สอย ทุกสิ่งอย่างที่มีมนุษย์ไปเกี่ยวข้อง ล้วนมีการเมือง การติดตามสื่อเรื่องการเมืองนั้น ถือเป็นเครื่องมือในการเข้าหาแหล่งทุนสวัสดิการของรัฐ อำนาจเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจากรัฐบาล ส่งผลให้คนบนที่สูงตระหนักถึงความสัมพันธ์ของอำนาจทั้งสองแหล่ง

2. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานเพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย พบว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทของหน่วยงานในท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่ถือว่าอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด ซึ่งมีบทบาทหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน เน้นการให้ประชาชนมีเศรษฐกิจที่ดี มีการประกอบอาชีพที่มั่นคงและการมีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนี้ประเด็นการจัดการเรียนรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสม ยังไม่มีหน่วยงานหลักที่จะทำหน้าที่อย่างชัดเจน มีเพียงการแจ้งข่าวสารที่สำคัญให้กับผู้ด้อยโอกาสเท่านั้น ซึ่งก็เป็นการดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่ ประกอบกับหน่วยงานยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดทำระบบสารสนเทศ เพื่อดำเนินงานโดยตรง ดังนั้น การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมให้กับผู้ด้อยโอกาสจึงไม่มีหรือไม่เด่นชัดมาก

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการนำข่าวสารไปใช้ประโยชน์ต่อตนเอง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง เนื่องจากข่าวสารมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังให้ประโยชน์มากมาย อาทิ ข่าวภัยพิบัติ สภาพอากาศ การเมือง เศรษฐกิจ

เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อผู้รับข่าวสารในการดำรงชีวิตที่ผู้รับข่าวสารสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อที่จะประกอบการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือใช้เป็นความรู้ในการประกอบอาชีพ ดังที่ Merrill and Lowenstein (ภัททิรา กลิ่นเลขา, 2557; อ้างอิงจาก Merrill and Lowenstein. Media Message and Men, 1971: 29) กล่าวไว้ว่า ผู้รับข่าวสารแต่ละบุคคลจะมีระดับการเปิดรับสื่อและข่าวสารที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและปัจจัยที่แตกต่างกัน

4. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ซึ่งจะได้รูปแบบที่เรียกว่า NEWS & MEDIA Model โดยรูปแบบดังกล่าวมีแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย (N-Network) ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานแบบเครือข่ายทุกองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน มีจุดประสงค์เดียวกันเพื่อช่วยเสริมสร้างให้ผู้ด้อยโอกาสรู้จักการบริโภคสื่อและข่าวสารได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของการสนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้ด้อยโอกาส Adam Burke (1999: 76-79) นอกจากนี้การทำงานแบบเครือข่ายยังถือเป็นเครื่องมือทางสังคมในรูปแบบของประชาสังคมที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมมารวมตัวกันทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, www.edu.tsu.ac.th/major/administration/data/.../เครือข่ายสังคม.doc, 2558)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ระดับนโยบาย รัฐบาลในฐานะผู้บริหารประเทศจึงควรกำหนดเป็นนโยบายให้สื่อทุกประเภท ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ แก่ผู้บริโภคสื่อและข่าวสารที่ผลิตสู่สาธารณชน เพื่อสร้างความเข้าใจ ความเชื่อถือแก่ประชาชน มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการดำเนินการให้ชัดเจนและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

2. ระดับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ในฐานะผู้ผลิตสื่อทุกประเภทควรมีความตระหนักต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของสังคม มีความรับผิดชอบต่อการเสนอสื่อและข่าวสาร ตลอดทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์สื่อและข่าวสาร ด้วยหลักการที่ถูกต้อง

3. ระดับท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน ควรมีการกำหนดให้มีแผนงาน/โครงการในการพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้รู้จักการบริโภคสื่อและข่าวสาร จากทุกประเภทให้มีวิจารณญาณในการรับสื่อ มีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีการอบรม ประชุมสัมมนา และฝึกปฏิบัติให้คนในชุมชนได้เกิดความตระหนัก สนใจในการรับสื่อทุกประเภทด้วยความมั่นใจ

4. ระดับชุมชน เป็นหน่วยงานของชุมชนที่ประกอบด้วย บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำสถาบัน การศึกษา สถาบันทางศาสนา องค์กรเอกชน ควรมีการปลูกฝังความรู้ ค่านิยม เจตคติที่ดีต่อการรับสื่อและข่าวสารทุกประเภท มีวิธีการและรูปแบบในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีทั้งภูมิคุ้มกันที่ดี มีความคิดวิเคราะห์สื่อและข่าวสาร ต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสมของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย ที่พัฒนาขึ้น ควรมีการนำไปใช้กับผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบต่อไป

2. การบริโภคสื่อและข่าวสารของผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง มีความแตกต่างของชนชาติพันธุ์ทั้งทางด้านภาษา วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม จึงควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของกลุ่มชาติพันธุ์

3. ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย มีจำนวนหลายแห่งที่ได้รับการพัฒนาเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริโภคสื่อและข่าวสาร และนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในทุกๆ ด้าน ควรมีการศึกษารูปแบบการบริโภคสื่อและข่าวสารที่เหมาะสม โดยการวิจัยชุมชน ถอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ของชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2555). *เครือข่ายทางสังคม (Social Network)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2558. จาก http://www.edu.tsu.ac.th/major/administration/data/.../เครือข่ายสังคม.doc

นิลาวัณย์ พาณิชย์รุ่งเรือง. (2540). *ความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการข่าวภาคค่ำทางโทรทัศน์ทั้ง 5 ช่อง (3, 5, 7, 9, 11)*. (วิทยานิพนธ์วารสารมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

พัชรินทร์ เศวตสุทธิพันธ์. (2537). *การสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (วิทยานิพนธ์วารสารมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

ภัททิรา กลิ่นเลขา. (2557). *พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ของคนพิการทางสายตา*. (งานวิจัย). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. สงขลา.

Adam Burke. (1999). *Communications & Development: a practical guide*. London: Social Development Division Department for International Development.